

Titel: Fire opbyggelige Taler, 1844

Citation: "Fire opbyggelige Taler, 1844", i *Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. K5*, udg. af Niels Jørgen Cappelørn; Joakim Garff; Johnny Kondrup; Jette Knudsen; Alastair McKinnon, Søren Kierkegaard Forskningscenteret 1997-2003 . Onlineudgave fra Søren Kierkegaards Skrifter: <https://tekster.kb.dk/text/sks-4t44-txr-shoot-idb99e8a53-82a0-499f-9fa0-25366d59f112.pdf> (tilgået 29. april 2024)

Anvendt udgave: Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. K5

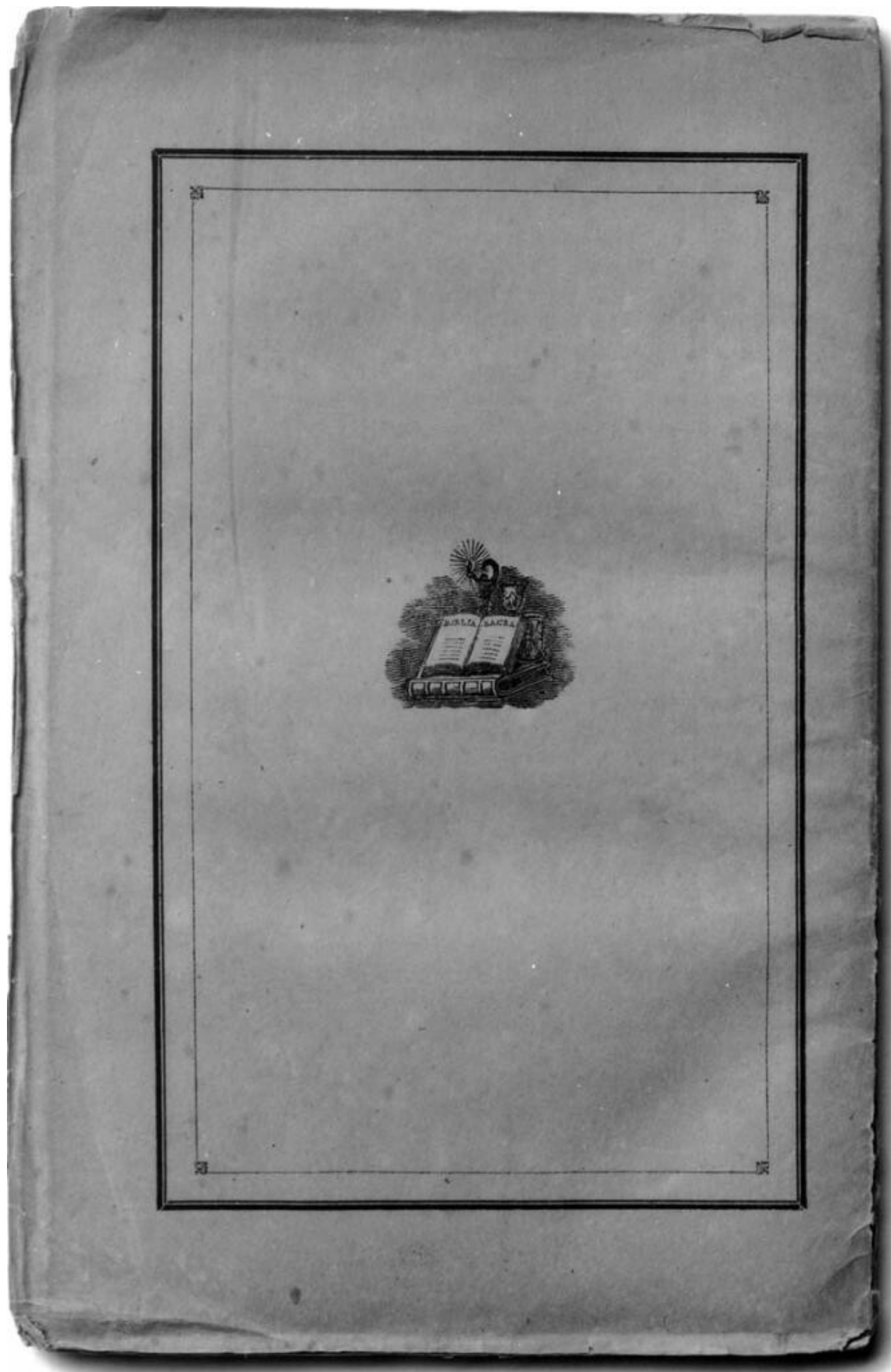
Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. [Læs CC0-erklæringen](#)

Tekstredøgørelse

1. Bibliografiske data 287
2. Manuskripter 290
3. Tilblivelseshistorie 302
4. Udgivelsesmåde 311

1. Bibliografiske data

Fire opbyggelige Taler af S. Kierkegaard var færdig fra Bianco Lunos Bogtrykkeri 29. aug. 1844.* Hæftet udkom 31. aug., det kostede 4 mark eller 64 skilling og kunne fås hos boghandler P.G. Philipsen.* Formatet er oktav, ca. 136 x 212 mm,* og hæftet har et bogtrykt omslag på beige papir (se illustration 16

16. 4T44, det bogtrykte omslag, bagside

Grønvald

MDCCCXLIV.

Fire opbyggelige Taler

af

S. Kierkegaard.

Kjøbenhavn.

Faaes hos Boghandler P. G. Philipsen.

Trykt i Bianco Lunos Bogtrykkeri.

). Omfanget er 112 sider, svarende til 7 ark. Siderne tælles med arabertal; de første syv er upagineret, den sidste er blank. Titelbladet gengives på illustration 18

MDCCCXLIV.

Fire opbyggelige Taler

af

S. Kierkegaard.

Kjøbenhavn.

Faaes hos Boghandler P. G. Philipsen.

Trykt i Bianco Lunos Bogtrykkeri.

18. Titelblad til 4T44. Naturlig størrelse

Ved en intern kollation af fire eksemplarer af *Fire opbyggelige Taler* (forkortet 4T44) er der ikke konstateret afvigelser. De benyttede eksemplarer er:

- A** Kunsthandler Jens Borks eksemplar med det originale bogtrykte omslag.
- B** Redaktør Gert Posselts eksemplar med det originale bogtrykte omslag, indbundet og beskåret.
- C** Søren Kierkegaard Forskningscenterets arbejdseksemplar af *Atten opbyggelige Taler*, 1845, tilhørende G.E.C. Gads Forlag (tidligere hos dr.phil. h.c. Gustaf Bernström, Göteborg), hvori 4T44 indgår.
- D** Søren Kierkegaard Forskningscenterets arbejdseksemplar af *Sexten opbyggelige Taler*, 1852, hvori 4T44 indgår.

2. Manuskripter

Til 4T44 findes flg. manuskripter bevaret, alle i Kierkegaard Arkivet (KA) på Det kongelige Bibliotek. Nedenstående rækkefølge afspejler formentlig den rækkefølge, hvori SK har efterladt materialet; en udførlig redegørelse for tilblivelseskronologien gives nedenfor i afsnit 3.

- 4T44 1   Spredte udkast til første tale.
1.1   1 blad i 8°, revet af et blad i 4°.^{*}
Papir: blåligt post-velin. Mål: 124 x 200 mm.[†]
Overskrift på bl. [1r]: »At trænge til Gud, er Menneskets høieste
Fuldkommenhed.« Bl. [1v] er ubeskrevet.
En korrektion.
(Pap. V B 196)
- 1.1
- 1.2   1 rektangulær lap af et blad i 4° med en uregelmæssigt afrevet
kant.
Papir: gulligt koncept. Mål: 170 x ? mm.
Den ene side er ubeskrevet.
Ingen korrektioner.
(Pap. V B 197)
- 1.2
- 1.3   1 rektangulær lap af et blad i 4° med en uregelmæssigt afrevet
kant.
Papir: gulligt koncept. Mål: 170 x ? mm.
Den ene side er ubeskrevet.
En korrektion.
(Pap. V B 198)
- 1.3
- 1   (B-fort. 405 f; KA, B pk. 13; Pap. V B 196-198)
- 2   Kladde til forordet og den første tale. Mss. 2.3, 2.4, 2.6 og 2.7 og formentlig
også ms. 2.2 stammer fra renskriften; under skrivningen kasserede SK disse
manuskriptdele og henlagde dem som kladde.
- 2.1   2 folioark + 1 foldet 4°-blad, i alt 4 blade i 4° og 2 blade i 8°.
Ingen paginering.
Papir, folioarkene: gulligt koncept. Mål: 171 x 206 mm. Papir,

- oktavbladene: blåligt post-velin; vandmærke: J Whatman 1843.
Mål: 124 x 200 mm.
Folioarkene er foldet på langs; en bred inderspalte rummer tekst, yderspalten tilføjelser. To tilføjelser er skrevet hen over hele siden. På det første oktavblad er teksten skrevet hen over hele siden. Bl. [1v] af første folioark samt bl. [1v]-[2] af andet folioark og bl. [1v]-[2] af oktavbladene er ubeskrevet. Teksten udgøres af fire versioner af forordet.
En del korrektioner.
(Pap. V B 233)
- 2.1
- 2.2 2 blade i 4°. Overskrift: »At trænge til Gud er Menneskets høieste Fuldkommenhed.«
Bladene er med blyant pagineret hhv. 1 og 3; pagineringen stammer sandsynligvis fra renskriften.
Papir: gulligt koncept. Mål: 171 x 206 mm.
Bladene er foldet på langs; en bred inderspalte rummer tekst, yderspalten tilføjelser. Teksten udgør kladder til talens begyndelse. På bl. [2v] munder kladden ud i spredte udkast, skrevet hen over hele siden. Det sidste afsnit af kladden fra bl. [2r] nederst udgør en variant til det første afsnit på bl. [1r] i ms. 2.3 (»lang (...) Naade«, jf. SKS 5, 293,28-294,2).
En del korrektioner, enkelte med blyant.
(Pap. V B 199-201)
- 2.2
- 2.3 3 blade i 4°.
Ingen paginering.
Papir: gulligt koncept. Mål: 171 x 206 mm.
Bladene er foldet på langs; en bred inderspalte rummer tekst, yderspalten få tilføjelser, en enkelt med blyant. Bladene består af kasseret tekst fra s. 7 i den oprindelige renskrift; teksten begynder midt i en sætning med samme ordlyd, som indleder s. 7 i den nu foreliggende renskrift (ms. 9). Det første afsnit på bl. [1r] udgør en variant til kladden i ms. 2.2 fra bl. [2r] nederst (»lang (...) Naade«, jf. SKS 5, 293,28-294,2). Den sidste del af teksten fra bl. [3r] nederst er en variant til kladden på bl. [1r] i ms. 2.4 (»Jordiske (...) høieste Fuldkommenhed«, jf. SKS 5, 296,31-297,14).
Få korrektioner.
(Pap. V B 202)
- 2.3
- 2.4 2 blade i 4°.
Ingen paginering.
Papir: gulligt koncept. Mål: 171 x 206 mm.
Bladene er foldet på langs; en bred inderspalte rummer tekst, yderspalten få tilføjelser, en enkelt med blyant. Bladene består af kasseret tekst fra s. 11 i den oprindelige renskrift; teksten begynder midt i en sætning med samme ordlyd, som indleder s. 11 i den nu foreliggende renskrift. Det første afsnit på bl. [1r] er en variant til kladden på bl. [3] i ms. 2.3 (»Jordiske (...) høieste Fuldkommenhed«, jf. SKS 5, 296,31-297,14).
Få korrektioner.
(Pap. V B 203)
- 2.4
- 2.5 3 blade i 4°.
Ingen paginering.
Papir: gulligt koncept. Mål: 171 x 206 mm.
Bladene er foldet på langs; en bred inderspalte rummer tekst, yderspalten tilføjelser, en enkelt med blyant. Bl. [3v] er ubeskrevet. Teksten udgør en fortsættelse af den kasserede renskrift i ms. 2.4, dog uden direkte overgang. På bl. [3r] standser kladden med et udkast i marginen til fortsættelsen af talen. Teksten på bl. [1v]-[2r] udgør en variant til kladden i ms. 2.6

- (»opmærksomt (...) mangfoldige Uro«, jf. SKS 5, 299,34-300,20).
En del korrektioner.
Et afsnit på bl. [2r] er slettet med blyant.
(Pap. V B 204-205)
- 2.5
- 2.6 1 blad i 4°.
Bladet er med blyant pagineret 15; pagineringen stammer fra
renskriften.
Papir: gulligt koncept. Mål: 171 x 206 mm.
Bladet er foldet på langs; en bred inderspalte rummer tekst,
yderspalten få tilføjelser. Bladets bagside er ubeskrevet. Bladet
består af kasseret tekst fra s. 15 i den oprindelige renskrift.
Teksten, der er en variant til kladden på bl. [1v]-[2r] i ms. 2.5
(»opmærksomt (...) mangfoldige Uro«, jf. SKS 5, 299,34-300,20),
begynder midt i en sætning med samme ordlyd, som indleder s.
15 i den nu foreliggende renskrift.
Få korrektioner.
Enkelte pennenprøver med blæk nederst på bl. [1r].
(Pap. V B 206)
- 2.6
- 2.7 2 sammenhæftninger a 5 og 6 folioark, i alt 22 blade i 4°.
Ingen paginering, men teksten er fortløbende fra
sammenhæftning til sammenhæftning.
Papir: gulligt koncept. Mål. 171 x 206 mm.
Alle de beskrevne blade er foldet på langs; en bred inderspalte
rummer tekst, yderspalten tilføjelser, flere med blyant. Bl. [5]-[12]
af den anden sammenhæftning er ubeskrevet. Bladene består af
kasseret tekst fra s. 17 i den oprindelige renskrift; teksten
begynder midt i en sætning med samme ordlyd, som indleder s.
17 i den nu foreliggende renskrift. I den anden sammenhæftning
findes forholdsvis flere marginaltilføjelser, skrevet under teksten
og på langs af siden. Teksten standser på bl. [4v] i anden
sammenhæftning (SKS 5, 315,14); til slutningen af første tale
findes intet forlæg.
Få korrektioner.
Mss. har været indlagt i et omslag dannet af et beklippet og (nu)
afrevet helark. Papir: gulligt koncept. Uden på omslaget har SK
skrevet: »Kladde og disjecta membra til Forordet til fire
opbyggelige Taler 1844, og den første Tale: at trænge til Gud er
Menneskets høieste Fuldkommenhed.«
(Pap. V B 207)
- 2.7
- 2 (L-fort. 386; KA, B pk. 13; Pap. V B 199-207 + 233)
- 3 1 blad i 8° med overskriften til anden tale: »**Pælen i Kjødet**«.
Papir: blåligt post-velin. Mål: 124 x 200 mm.
Ingen korrektioner.
(B-fort. 405 f; KA, B pk. 13; Pap. V B 208)
- 3
- 4 Kladde til anden tale og til et afsnit af fjerde tale. Mss. 4.2 og 4.4 stammer fra
renskriften, hvor teksten oprindeligt blev renskrevet med forlæg i mss. 4.1 og
4.3. Efter renskrivningen forkastede SK teksterne og henlagde dem som
kladde.
- 4.1 4 blade i 4°. Overskrift: »Pælen i Kjødet. / 2 Cor: XII,7.«
Ingen paginering.
Papir: gulligt koncept. Mål: 172 x 209 mm.
Bladene er foldet på langs; en bred inderspalte rummer tekst,
yderspalten tilføjelser, flere med blyant.
En del korrektioner. Overskriften samt skriftstedet er understreget
med rødkridt.
(Pap. V B 209)
- 4.1

- 4.2 4 blade + 1 folioark + 2 blade, i alt 8 blade i 4°.
De første tre blade er med blyant pagineret 40, 42 (versosiderne er upagineret), 44-45; pagineringen stammer fra renskriften. Bl. [4]-[8] er ikke pagineret, men teksten er fortløbende fra s. 45/bl. [3v] til de upaginerede blade.
Papir: gulligt koncept. Mål: 172 x 209 mm. Rød hæftesnor i folioarket.
Bladene er foldet på langs; en bred inderspalte rummer tekst, yderspalten tilføjelser, flere med blyant og en på langs af siden. Bl. [8v] er ubeskrevet. Teksten på bl. [1]-[4v] øverst har forlæg i ms. 4.1; til den resterende tekst findes intet forlæg.
Mange korrektioner.
En lang passage på bl. [2v]-[3r] er slettet med tætte blækløkker. Nederst på s. 45/bl. [3v] er teksten slettet med blyant. SK har kasseret teksten, men af praktiske årsager - den øvrige tekst skulle bruges - kunne bladet ikke fjernes fra ms. (jf. ms. 4.4).
(Pap. V B 210-211)
- 4.2
- 4.3 1 sammenhæftning a 4 folioark, i alt 8 blade i 4°.
Ingen paginering.
Papir: gulligt koncept. Mål: 172 x 210 mm. Rød hæftesnor.
Bladene er foldet på langs; en bred inderspalte rummer tekst, yderspalten tilføjelser. På bl. [4r] nederst er teksten skrevet hen over hele siden. Bl. [6]-[8] er ubeskrevet. Teksten udgør en fortsættelse af den kasserede renskrift i ms. 4.2, dog uden direkte overgang.
En del korrektioner.
(Pap. V B 212)
- 4.3
- 4.4 1 sammenhæftning a 7 folioark, i alt 14 blade i 4°.
Bl. [1]-[10r] er på hver anden side med blyant pagineret 46-64; pagineringen stammer fra renskriften. Bl. [10v]-[14] er upagineret.
Papir: gulligt koncept. Mål: 172 x 210 mm. Rød hæftesnor.
Bladene er foldet på langs; en bred inderspalte rummer tekst, yderspalten tilføjelser, hyppigst fra bl. [9r], flere med blyant. En tilføjelse på langs af siden på bl. [9v]. Nederste del af bl. [11] er afrevet. Bl. [10v] samt [11v]-[14r] er ubeskrevet.
Første del af teksten, bl. [1]-[5r] midtpå (pagineret 46-54), har forlæg i ms. 4.2; et afsnit af tekstens begyndelse findes stadig i ms. (s. 45/bl. [3v] nederst, jf. ovenfor). Forlæg for bl. [5r]-[9] (pagineret 54-[63]) findes i ms. 4.3. Teksten på bl. [10r] (pagineret 64) er skrevet uden forlæg.
Bl. [11r] optages af kladde til begyndelsen af fjerde tale.
Bl. [14v] rummer to varianter til et tekststykke på s. 62/bl. [9r] (»kald det (...) lidet Ord«, jf. SKS 5, 331,24-27).
Mange korrektioner.
En marginaltilføjelse på s. [63]/bl. [9v] er slettet med blyant.
Mss. har været indlagt i et omslag dannet af et helark. Papir: gulligt koncept. Uden på omslaget har SK skrevet: »Concept til 'Pælen i Kjødet'.«
(Pap. V B 213-215 + 222)
- 4.4
- 4 (L-fort. 385; KA, B pk. 13; Pap. V B 209-215 + 222)
- 5 Spredte udkast til tredje tale.
- 5.1 1 blad i 4°.
Papir: gulligt koncept. Mål: 171 x 208 mm.
Teksten på bl. [1r] lyder: »Endnu i Dag.« Bladets bagside er ubeskrevet.
Ingen korrektioner.
(Pap. V B 234)
- 5.1

- 5.2 1 rektangulær lap af et blad i 4° med en uregelmæssigt afrevet kant.
Papir: gulligt koncept. Mål: 170 x ? mm.
Overskrift på bl. [1r]: »**Om Ensomhed.**« Teksten består af et skriftsted, som indgår i tredje tale: »Prædikerens IV,10: Vee! den som er ene; hvis han falder, er der ingen Anden til at opreise ham.« Bagsiden er ubeskrevet.
En korrektion.
(Pap. V B 235)
- 5.2
5 (B-fort. 405 f; KA, B pk. 13; Pap. V B 234-235)
- 6 Udkast og kladde til tredje tale. Ms. 5.3 stammer fra renskriften, hvor SK kasserede teksten og henlagde den som kladde.
- 6.1 1 sammenhæftning a 6 folioark, i alt 12 blade i 4°.
Ingen paginering. Sammenhæftningen er bagfra mærket 2.
Papir: gulligt koncept. Mål: 172 x 205 mm. Rød hæftesnor.
Sammenhæftningen er beskrevet både forfra og bagfra. De beskrevne blade er foldet på langs; en bred inderspalte rummer tekst, yderspalten få tilføjelser, enkelte med blyant. Bl. [4v]-[9] er ubeskrevet. Bl. [1]-[4] forfra er kladde til talens begyndelse.
Overskrift på bl. [1r]: »Mod Feighed.« Øverst på siden med blyant i SKs hånd: »N° 3.«
Bagfra rummer ms. på bl. [9]-[12] kladde til en senere del af talen (»Dernæst forhindrer Feigheden«, jf. SKS 5, 349ff.); teksten er tilføjet efter udarbejdelsen af ms. 6.2, jf. nedenfor.
Få korrektioner.
(Pap. V B 216 + V B 218,5-6 + V B 219)
- 6.1
- 6.2 1 sammenhæftning a 6 folioark, hvoraf størstedelen af det sidste blad er bortklippet, i alt 12 blade i 4°.
Ingen paginering.
Papir: gulligt koncept. Mål: 172 x 205 mm. Rød hæftesnor.
Bladene er foldet på langs; en bred inderspalte rummer tekst, yderspalten tilføjelser, en på langs af siden på bl. [9r] og en med blyant nederst på bl. [11v]. Teksten på bl. [1]-[4v] midtpå udgør en variant til kladden i ms. 6.1. Overskrift: »*Mod Feighed.*« Resten af bl. [4v]-[11] er skrevet uden forlæg. Det fremgår af en bogstavrest på versosiden af det afklippede blad, at teksten er løbet videre på denne side af bladet. Kladden, som nu slutter nederst på bl. [11v] før det afklippede blad (jf. SKS 5, 349,13), fortsætter i ms. 6.1 bagfra, jf. ovenfor.
En del korrektioner.
(Pap. V B 217 + 218,1-4)
- 6.2
- 6.3 1 blad + 1 sammenhæftning a 5 folioark, i alt 11 blade i 4°.
Papir: gulligt koncept. Mål: 172 x 205 mm.
Det løse blad er med blyant pagineret 86 (versosiden er ikke pagineret); pagineringen stammer fra renskriften. Teksten er fortløbende fra det løse blad til sammenhæftningen, som i øverste højre hjørne er mærket 3.
Bladene er foldet på langs; en bred inderspalte rummer tekst, yderspalten tilføjelser, en med blyant og en på langs af siden.
Sammenhæftningens bl. [7]-[10] er ubeskrevet. Bladene består af kasseret tekst fra s. 86 i den oprindelige renskrift; teksten begynder midt i en sætning med samme ordlyd »paa Afstanden, fjerner det (...)«, som – uden det slettede – indleder s. 88 i den nu foreliggende renskrift.
Få korrektioner.
En marginaltilføjelse på sammenhæftningens bl. [4r] er indrammet med blyant.
Mss. har været indlagt i et omslag dannet af et helark. Papir:

- gulligt koncept. Uden på omslaget står i SKs hånd: »Mod Feighed.«
(L-fort. 383 (det løse blad) + 384; Pap. V B 220)
- 6.3
- (L-fort. 383 + 384; KA, B pk. 13; Pap. V B 216-220)
- 6
- Udkast til fjerde tale.
- 7
- 1 lap af et blad i 4° med en uregelmæssigt afrevet kant.
Papir: gulligt koncept.
Teksten er understreget med blyant. Den ene side er ubeskrevet.
En korrektion.
(B-fort. 405 f; KA, B pk. 13; Pap. V B 221)
- 7
- 8
- Spredte udkast samt to versioner af kladde til fjerde tale; den ene version (mss. 8.1, tre blade af 8.3, 8.4 og 8.6) er fortløbende pagineret 1-28 med blyant.
- 8.1
- 1 blad i 4°.
Bladet er pagineret 1 (versosiden er upagineret).
Papir: gulligt koncept. Mål: 172 x 208 mm.
Bladet er foldet på langs; en bred inderspalte rummer tekst, yderspalten en tilføjelse med blyant. Teksten udgør kladde til talens begyndelse.
Få korrektioner.
(Pap. V B 223)
- 8.1
- 8.2
- 1 sammenhæftning a 7 folioark, hvoraf størstedelen af de første 4 blade er bortklippet, i alt 4 bladrester og 10 blade i 4°.
Ingen paginering.
Papir: gulligt koncept. Mål: 172 x 208 mm.
Bladene er foldet på langs; en bred inderspalte rummer tekst, yderspalten tilføjelser. Sammenhæftningen er beskrevet forfra (de afklippede blade) og bagfra; de midterste syv blade er ubeskrevet. Det fremgår af den fragmentariske tekst på de fire tilbageblevne bladrester, at teksten er en fortsættelse af ms. 8.1 og en variant til kladden i ms. 8.3. Bagfra rummer sammenhæftningen upagineret kladde til en senere del af talen (»Hvilken er nu Seiren«, jf. SKS 5, 375-377, jf. også mss. 8.5 og 8.6).
En marginaltilføjelse med blyant på langs af siden, hvor teksten bagfra slutter.
Få korrektioner.
(Pap. V B 224 + 230)
- 8.2
- 8.3
- 3 blade + 1 sammenhæftning a 3 folioark, i alt 9 blade i 4°.
De første tre blade er på rectosiderne pagineret 3, 5, 7; de øvrige blade er ikke pagineret.
Papir: gulligt koncept. Mål: 172 x 206 mm.
Bladene er foldet på langs; en bred inderspalte rummer tekst, yderspalten få tilføjelser. Teksten på de paginerede blade udgør en variant til den fragmentariske kladde på bladresterne i ms. 8.2. Det meste af teksten på bl. [3] (pagineret 7 på rectosiden) er slettet med blyantstreger; teksten på de upaginerede blade er en direkte fortsættelse af den slettede tekst på bl. [3v] nederst og udgør, inkl. det slettede, en variant til kladden i ms. 8.4.
Få korrektioner.
(Pap. V B 225-227)
- 8.3
- 8.4
- 3 folioark, i alt 6 blade i 4°.
Arkene er på første side pagineret 8, 12, 16. Andet blad af første folioark er tillige pagineret 10.
Papir: gulligt koncept. Mål: 172 x 206 mm.
Bladene er foldet på langs; en bred inderspalte rummer tekst, yderspalten tilføjelser, flere med blyant. Teksten udgør en variant

- til kladden på bl. [3]-[9] i ms. 8.3.
En del korrektioner.
En marginaltilføjelse med blyant på langs af siden, hvor teksten slutter på bl. [6].
(Pap. V B 228)
- 8.4
- 8.5
Spredte udkast til slutningen af fjerde tale.
1 folioark + 3 blade, i alt 5 blade i 4°.
Ingen paginering.
Papir: gulligt koncept. Mål: 172 x 205 mm.
Mange tilføjelser, flere på langs af siden. Bl. [4]-[5] er foldet på langs, men teksten er skrevet hen over hele siden. Bl. [1r], [4v]-[5] er ubeskrevet. Teksten på bl. [1v]-[2r] samt [3r] er udkast for den upaginerede kladder i ms. 8.2 bagfra og den paginerede kladder i ms. 8.6 (»Hvilken er nu Seiren«, jf. SKS 5, 375-377).
En del korrektioner.
Et par linier er slettet med blyant på bl. [3r].
(Pap. V B 229)
- 8.5
- 8.6
3 folioark, i alt 6 blade i 4°.
Arkene er på første side pagineret 20, 24, 28.
Papir: gulligt koncept. Mål: 172 x 205 mm.
Bladene er foldet på langs; en bred inderspalte rummer tekst, yderspalten tilføjelser, en med blyant og en på langs af siden.
Teksten på bl. [1]-[3v] øverst (pagineret 20-[25]) har forlæg i udkast i ms. 8.5 og udgør en variant til den upaginerede kladder i ms. 8.2 bagfra (»Hvilken er nu Seiren«, jf. SKS 5, 375-377). Den resterende tekst, bl. [3v]-[6] har forlæg i udkast i ms. 8.5.
En del korrektioner, flest til bl. [3]-[6].
Mss. har været indlagt i et omslag dannet af et helark. Papir: gulligt koncept. Uden på omslaget har SK anført: »Concept. / Den rette Bedende strider i Bønnen og seirer derved, at Gud seirer.«
(Pap. V B 231)
- 8.6
- 8
(L-fort. 385; KA, B pk. 13; Pap. V B 223-231)
- 9
Renskrift af 4T44. Det fremgår af sættermarkeringer, at renskriften tillige har fungeret som trykms.
13 blade + 1 folioark + 10 blade + 1 folioark + 5 blade + 1 sammenhæftning a 6 folioark (de fleste blade er løse), hvoraf det sidste blad nu er fjernet fra ms. (jf. nedenfor), + 1 sammenhæftning a 5 folioark, hvoraf de sidste 4 blade er bortklippet + 5 blade + 1 folioark + 5 blade + 1 folioark, i alt 4 bladrester samt 63 blade i 4°.
Bladene er pagineret 3-17, 40-126 på hver anden side, s. 18-39 på hver side. S. 15-17 er pagineret med blæk, resten med blyant. Bl. [1], en side mellem s. 39 og 40 samt sidste side er upagineret. Der er spring i pagineringen fra s. [85] til 88, da bladet med pagineringen 86-[87] er fjernet fra renskriften (jf. ms. 6.3).
Papir: gulligt koncept. Mål, s. [1]-39: 171 x 206 mm; s. 40-[127]: 172 x 205 mm. Andet og tredje folioark samt den beklippede sammenhæftning har rød hæftesnor.
Bladene har været foldet på langs; en bred inderspalte rummer tekst, yderspalten tilføjelser. Til forordet og på s. [59]-[61] findes en del tilføjelser. Siden mellem s. 39 og 40 samt sidste side er ubeskrevet.
På langs af titelbladet har SK bemærket: »For Sætteren Hele Bogen skal trykkes med de Typer, som brugtes til 2 opbyggelige Taler i 1843, og med ligesaa mange Linier paa Siden som dengang.« Der findes ingen blanke sider mellem titelblad, dedikation, forord og første tale. På bl. [1v] har SK på langs af siden med blyant anført: »Dedicationen«. Forordet begynder på s. 3, første tale på s. [4], anden tale på s. 40, tredje tale på s. 64 og fjerde tale på s. 100. Overskriften til den første tale er i latinsk hånd.
Mange korrektioner, enkelte med blyant.
Understregninger med rødkridt på titelbladet og i overskriften til fjerde tale.

En skillestreg med rødkridt efter overskriften til den første tale.
Renskriften har været indlagt i et omslag dannet af et (nu) afrevet helark.
Papir: gulligt koncept. Uden på omslaget er skrevet i fremmed hånd: »1844. /
Fire opbyggelige Taler / af S. K.«
(L-fort. 383; KA, B pk. 13; Pap. V B 232)

9

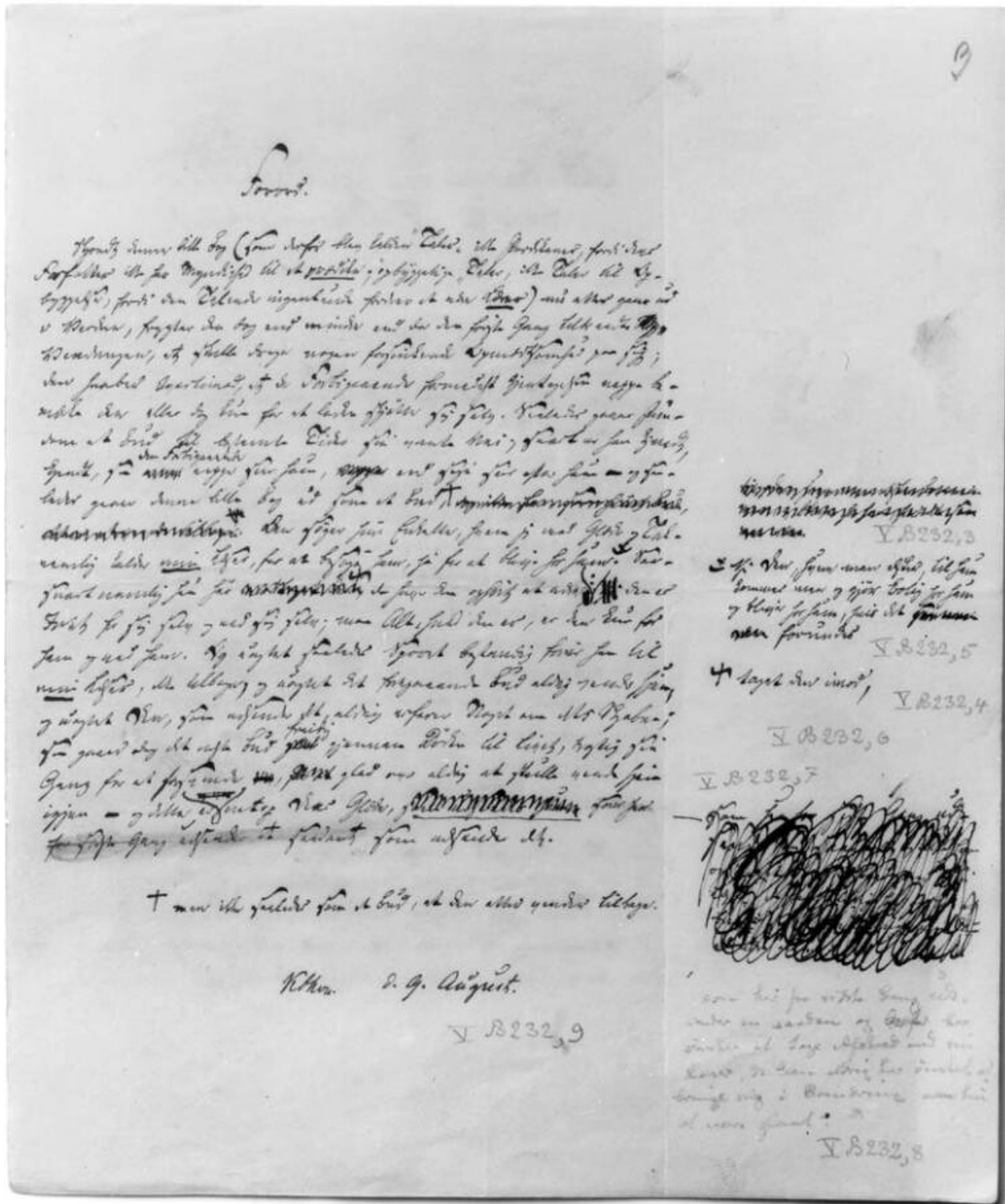
3. Tilblivelseshistorie

Ifølge Bianco Lunos »Erindringsbog«, trykkeriets interne ordre- og regnskabsbog,^{*} blev manuskriptet til 4T44 indleveret til sætning 9. aug. I begyndelsen af juni var SK færdig med *Tre opbyggelige Taler*, 1844, *Philosophiske Smuler*, *Begrebet Angest* og *Forord*;^{*} det er derfor mest sandsynligt, at 4T44 er udarbejdet i perioden fra midten af juni til begyndelsen af august 1844. Ingen af de skriftsteder, som talerne er skrevet over, indgik i kirkeårets epistel- og evangelietekster, og der er ingen datoangivelser i manuskripterne – på nær i forordet, som er dateret »Kbhvn. d. 9. August.«^{*}

Heller ikke i SKs journaler og notesbøger findes der optegnelser, som kan bidrage til yderligere at indkredse tilblivelsesperioden. Vel findes der en optegnelse i journalen JJ fra midten af maj 1844 om at stride med sig selv og derved tilintetgøre sig selv, et tema, som går igen i den første tale (jf. SKS 5, 301f.),^{*} men den kan næppe anvendes, hvad angår tidsfæstelse.

Ud fra en gennemgang af det fyldige manuskriptmateriale er det muligt at rekonstruere hver enkelt tales tilblivelseshistorie. Manuskripterne indbyrdes rækkefølge er kompliceret og vidner om en koncentreret og anstrengt tilblivelsesproces; det er tydeligt, at udarbejdelsen har voldt SK problemer. Gang på gang har han prøvet at udarbejde teksten på fri hånd, men er gået i stå, har kasseret det skrevne og henlagt det som kladde. Derpå har han revideret det skrevne – ofte ved blyantstilføjelser eller -markeringer – og med baggrund i det forkastede skrevet en ny og endelig version. De mange manuskripter har SK opbevaret samlet i omslag, ét til forord og første tale samt ét for hver af de følgende taler, og uden på omslaget har han omhyggeligt anført indholdet. I det følgende opridses tilblivelseshistorien.

Forordet, ms. 2.1, er – mod sædvane – formentlig det første, SK skrev af 4T44. Udarbejdelsen har synligt været vanskelig; forordet omskrives ikke mindre end fire gange. Teksten redigeres og forøges for hver ny version, og selv i forbindelse med renskrivningen foretager SK mange korrektioner og tilføjer nye afsnit, som atter slettes (se illustration 19

19. Renskrift af forordet til 4T44, ms. 9, s. 3

). I renskriften, ms. 9, er forordet skrevet på første side (rectosiden, pagineret 3) af et blad, der på den anden side rummer renskriften af første tales begyndelse. Det hænger formodentlig sammen med, at da SK havde renskrevet forordet – som sædvanlig med en blank side bagefter – og på et nyt blad påbegyndt udarbejdelsen af den første tale på fri hånd (ms. 2.2, jf. nedenfor), blev han utilfreds med det skrevne til første tale, kasserede det, og skrev en ny version, ikke på et nyt blad, men på bagsiden af bladet med det renskrevne forord.

Til den første tale »At trænge til Gud er Menneskets høieste Fuldkommenhed« foreligger der spredte udkast (ms. 1), kladde (ms. 2) og renskrift (ms. 9). Størstedelen af de manuskripter, der nu har status som kladder (mss. 2.3, 2.4, 2.6 og 2.7), blev oprindeligt påbegyndt som renskrift, delvis skrevet på fri hånd, men i forløbet kasseret og henlagt som kladde, hvorpå SK skrev en ny version med forlæg i det kasserede. Talen er blevet til i én fortløbende proces, dvs. SK har udarbejdet tekst til et stykke af talen, kasseret det og skrevet en ny, endelig version, før han er gået videre med fortsættelsen af talen.

Allerede fra første side ses SKs forsøg på at udarbejde talen på fri hånd (ms. 2.2). Efter at have skrevet

et par sider går han i stå, kasserer det skrevne, som derpå danner grundlag for den nu foreliggende renskrift, ms. 9, s. 4-[6]. På samme måde er det første afsnit af ms. 2.3 påbegyndt som renskrift, hvorefter SK er fortsat på fri hånd, men det hele kasseret og derpå brugt som grundlag for den nu foreliggende renskrift, ms. 9, fra s. 7 øverst. Dette ses af, at den nye renskrift øverst på s. 7 begynder midt i en sætning som en umiddelbar fortsættelse af renskriftens tekst nederst s. [6], hvor der i sidste linie står: »Men den liden Tid forsvinder, om hvilken Ordet taler, den kan maaskee blive«. Fortsættelsen på bl. [1r] i ms. 2.3, svarende til s. 7, lyder: »lang nok, thi om Veien til Graven end ikke (...)«. I den nye renskrift på s. 7 begynder teksten med: »thi om Veien til Graven end ikke (...)«. Ordet »lang« må være genindsat i korrektoren, mens »nok« ikke er kommet med i førstetrykket, jf. SKS 5, 293,28f.

Med forlæg i sidste del af det kasserede ms. 2.3 har SK påbegyndt en ny renskrivning, men kun en del af det skrevne, ms. 9, s. 7-[10], kan anvendes. Fra side 11ff. kasseres teksten og henlægges som kladde (ms. 2.4). Ms. 2.5, som er skrevet på fri hånd, er blevet til i forlængelse af ms. 2.4. Det fremgår tydeligt, at ms. 2.4 er kasseret renskrift, idet teksten begynder midt i en sætning med samme ordlyd, som indleder s. 11 i den nu foreliggende renskrift.

Da også mss. 2.4 og 2.5, der slutter som udkast, er kasseret, foretager SK en ny renskrift på baggrund af det kasserede, men kun en del af det skrevne, ms. 9, s. 11-[14], er tilfredsstillende; side 15 kasseres, og SK udarbejder derpå med forlæg i ms. 2.5, bl. [1v]-[2r], en ny version på en ny side, der ligeledes pagineres 15. Men også den nye side 15, ms. 2.6, kasseres og må renskrives endnu en gang, ms. 9, s. 15 midtpå.

Med forlæg i ms. 2.5 fra bl. [2r] midtpå fortsætter SK renskrivningen nederst på s. 15, men igen finder han kun en lille del af det renskrevne anvendelig, ms. 9, s. 15 nederst-[16]; fra side 17ff. (ms. 2.7, oprindelig skrevet på fri hånd) kasseres teksten. Endelig med forlæg i det kasserede ms. 2.7 færdiggøres det meste af talen, ms. 9, s. 17-37. Den sidste del af talen skrives på fri hånd, ms. 9, s. 37 nederst – 39.

Den anden tale »Pælen i Kjødet« følger samme tilblivelsesmønster, bortset fra at den nu foreliggende renskrift først er udfærdiget efter en samlet revision af hele det forkastede kladdemateriale.

Mss. 4.1 og 4.2 rummer begge kladde til talens første halvdel. Ms. 4.1 kan være begyndt som renskrift på fri hånd - herfor taler understregningen med rødkridt af titel og skriftsted - men det kan ikke verificeres. Første del af ms. 4.2, bl. [1r]-[4v] øverst, er en renskrivning af ms. 4.1; sidste del, bl. [4v]-[8r], er skrevet på fri hånd. Ms. 4.3 er skrevet i forlængelse af ms. 4.2, dog uden direkte overgang.

Ved en revision forkaster SK det meste af ms. 4.2 og hele ms. 4.3. Det fremgår af en slettet tekst nederst på bl. [3v] i ms. 4.2; SK kassererede teksten, men lod den forblive i ms., da den øvrige tekst skulle bruges. SK paginerer de anvendelige blade 40-45 som en fortsættelse af den nu foreliggende renskrift efter første tale, der slutter på s. 39. Det forkastede af ms. 4.2 og ms. 4.3 danner forlæg for en ny renskrift, ms. 4.4, som SK paginerer 46-64.

Ved en fornyet revision er SK stadig ikke tilfreds med det renskrevne; han kasserer hele materialet endnu en gang og henlægger det som kladde, hvorefter den nu foreliggende renskrift (ms. 9, s. 40-[63]) udarbejdes på baggrund af det forkastede.

Udarbejdelsen af den tredje tale »Imod Feighed« synes ikke at have voldt SK helt så mange kvaler som de to første taler. Kun ét sted, nemlig fra s. 88 i den nu foreliggende renskrift, findes tekst, som med sikkerhed er blevet kasseret undervejs. Talen er renskrevet i to tempi, idet SK først renskriver kladde, og hvor kladdeforlægget standser, forsætter han på fri hånd, men må kassere det sidst skrevne for derpå at udarbejde en ny, endelig version.

Mss. 6.1 (forfra) og 6.2 rummer begge kladde til talens første del. Ms. 6.2 kunne være påbegyndt som renskrift af ms. 6.1, men om det er tilfældet, kan ikke afgøres. Slutningen af ms. 6.2, bl. [4v]-[11], er skrevet uden forlæg. Ms. 6.1 bagfra er skrevet i forlængelse af ms. 6.2. SK har ved revision af ms. 6.2 fjernet ét blad ved beklipning og tilføjet en bemærkning med blyant nederst på siden, hvorefter han har fortsat udarbejdelsen i ms. 6.1 bagfra; bemærkningen lyder: »Vov derfor kun i Tillid til Gud Alt (udføres).«

Med forlæg i mss. 6.1 og 6.2 foretager SK den endelige renskrivning, men kun en del af det renskrevne tilfredsstillende ham, ms. 9, s. 64-[85]; fra side 86ff. kasseres teksten og henlægges som kladde (ms. 6.3). Det fremgår klart, at ms. 6.3 er kasseret renskrift, idet teksten begynder midt i en sætning som en direkte fortsættelse af renskriftens s. [85]. De første to blade af ms. 6.3 har forlæg i slutningen af ms. 6.1 bagfra, mens resten er skrevet uden forlæg. Siden, hvorpå den endelige renskrift (ms. 9) genoptages, er pagineret 88, ikke som forventet 86. Teksten er som nævnt en direkte fortsættelse af renskriftens s. [85]. Springet i pagineringen skyldes formentlig blot, at SK har været i færd med at skrive en ny version på baggrund af det kasserede, s. 86-[87]ff., og i farten er han kommet til at paginere den nye side 88 i stedet for 86.

Kladden til den fjerde tale »Den rette Bedende strider i Bønnen og seirer - derved, at Gud seirer« er blevet til i to tempi. Ms. 8.2 (forfra og bagfra), sidste del af mss. 8.3 og 8.5 udgør upagineret kladde og udkast; mss. 8.1, de første tre blade af 8.3, 8.4 og 8.6 udgør fortløbende, pagineret kladde. Talen er

renskrevet efter en samlet revision af den paginerede kladde.

Ms. 8.1, pagineret 1, udgør kladde til talens begyndelse; forlæg herfor findes på et afrevet blad i ms. 4.4, bl. [11r]. Ms. 8.2 forfra er skrevet i forlængelse af ms. 8.1, men SK har ved en senere revision kasseret teksten og fjernet de beskrevne blade ved beklipning. Den tilbageblevne tekst på bladresterne kan dog identificeres som rester af den tekst, der danner grundlag for en ny version i ms. 8.3. SK paginerer de første tre blade af ms. 8.3 fortløbende (3, 5, 7) efter ms. 8.1. Derpå kasserer han resten af teksten, delvis ved sletning med blyantsstreger, og skriver på baggrund af det kasserede en ny version, ms. 8.4, hvor arkene pagineres (8, 12, 16) i forlængelse af ms. 8.3. I ms. 8.5 findes spredte udkast til resten af talen, mens kladde til den videre tale findes i ms. 8.2 bagfra. SK kasserer denne tekst og skriver en ny version, ms. 8.6; arkene pagineres (20, 24, 28) i forlængelse af ms. 8.4. Slutningen af ms. 8.6 rummer kladde til talens sidste del.

Som det fremgår af ovenstående gennemgang, har det ikke været en nem opgave for SK at udarbejde 4T44. Rester af den oprindelige paginering i de kasserede renskrifter (s. 15 i første tale, s. 40-64 i anden tale og s. 86 i tredje tale) viser, at talerne er blevet til i forlængelse af hinanden, men således, at hver tale er gennemarbejdet og renskrevet i dens endelige form, før SK er begyndt på den næste. Kladdeforlægget for fjerde tale, der er pagineret 1-28, kan dog være udarbejdet uafhængigt af de tre øvrige taler. For alle fire taler og ikke mindst forordet gælder det, at SK har fundet det påkrævet med adskillige gennemskrivninger. Kun i ganske få tilfælde er udarbejdelsen på fri hånd lykkedes i første omgang. I hvilken grad de mange omskrivninger og nye versioner afviger fra hinanden, vil først fremgå i fuldt omfang, når den elektroniske version, *SKS-E*, foreligger. Her skal blot gives ét eksempel på en tekstvariant, som SK kasserede og ikke ville bringe i den endelige version.

Det drejer sig om et tekststykke nederst på bl. [2v]-[3r] i ms. 4.2. SK sletter tekststykket med tætte blækklækker, men forinden afskriver han det i journalen JJ, hvor han karakteriserer det som værende »for humoristisk«. SK fandt tydeligvis tekstens anlæg uegnet til en opbyggelig tale, men ville på den anden side heller ikke lade stykket gå tabt. Tekststykket har forlæg i ms. 4.1, bl. [3r]-[3v], og det er således først ved den anden revision af teksten – efter at have renskrevet stykket én gang – at SK beslutter sig for, at det er uegnet, og helt fjerner det. I JJ lyder optegnelsen:

En strøgen Passus i en opbyggelig Tale: om Pælen i Kjødet.

For humoristisk.

Som det gik denne Sidste, saaledes er det maaskee stundom gaaet i Livet, og da vi jo skulle tale om Lidelser og det netop synes eiendommeligt for disse Tider, at man ikke saa let bliver sig selv vigtig ved Hæder, Magt og Fortrin som ved Lidelser; og da der ligger en dyb Sandhed i at betragte Lidelse som det sande Dannelsesmiddel, er det maaskee tjenligt at minde om det Usande deri. Men da vi ikke have Formaningens Myndighed, vælge vi et andet Middel. Smil derfor kun lidt, m.T., af hvad jeg nu vil fortælle, det er og bliver dog en opbyggelig Tale, og hvis Du ved at høre den bragtes til at smile af Dig selv, saa bevægede Talen jo Dig til at formane Dig selv. Der var engang en Mand, han havde en Ridehest; hver Gang han kom hjem efter at have redet, var han vel noget anstrænget, men var dog glad ved Hesten glad ved at ride. Da laante en Dag en anden Mand hans Hest, og vendte hurtigen tilbage forklarende i de stærkeste Udtryk, at Hesten stødte forfærdeligt; men Eiermanden svarede: gjør den det, det har jeg aldrig vidst af; thi da jeg aldrig har siddet paa nogen Hest før, troede jeg, at det at ride var saaledes, og at den heftige Bevægelse hørte med til Glæden. Dog fra det Øieblik foregik der en Forandring med ham; han reed aldrig mere, fordi han ingen Hest kunde finde, der var magelig nok, og fordi han tilsidst vilde det Umulige, at Hesten skulde bevæge sig, uden at man mærkede det. Saaledes m. T. er der maaskee Mangen, der bærer Livets Sorger og Gjenvordigheder i den Tro, at det hører saaledes med til at leve, at det at leve er saaledes, og at det desuagtet er en Glæde; indtil Nogen siger ham, at det er saa forfærdeligt, og han da aldrig mere bliver glad, men i det Høieste sig selv vigtig ved ikke at være glad og ved at kunne vrage Alt i Livet. - *

Efter at have indleveret manuskriptet til Bianco Lunos Bogtrykkeri skrev SK til cand.jur. J.F. Giødwad og bad ham om at bistå ved korrekturlæsningen:

Kan De nu have Leilighed, vil De, gider De o: s: v: - Faren og den haarde Nødvendighed staaer for Døren {}): jeg har allerede for flere Dage siden leveret Manuscript af. Men kan De ikke nogle Formiddagstimer, eller fra 4-6 om Eftermiddagen? I ethvert Tilfælde seer De vel op til mig. Det Hele er kun 4 opbyggelige Taler, og hvad enten det er Varmen eller hvad det er, jeg føler en Modbydelighed ved Tanken om at sidde og læse dem høit for nogen Anden.*

Om Giødwad efterkom opfordringen, vides ikke.

4T44 er det sidste af de seks hæfter med opbyggelige taler, som SK udgav i årene 1843-44. Det blev som alle de øvrige hæfter udgivet på SKs eget forlag og som de to andre hæfter fra 1844 solgt hos P.G. Philipsen. Atter stod SK altså selv for produktionen, dvs. det var ham, der traf aftale med Bianco Lunos Bogtrykkeri om layout, sætning, trykning, indbinding, papir og oplagsstørrelse, og det var ham, der betalte alle produktionsomkostningerne. Det var endvidere ham, der indgik aftale med Philipsen om køb af et salgsoplag på 300 eksemplarer, hvilket indebar, at Philipsen fik en rabat mod at påtage sig risikoen for salget, og at han afregnede direkte med SK.

I Bianco Lunos »Erindringsbog« er det opført, at SK betalte 86 rd. 26 sk. for papir og trykning.* Derimod tier den om størrelsen af trykoplaget; men da de tilsvarende udgifter for fremstilling af 500 eksemplarer af *To opbyggelige Taler* fra samme år var 43 rd. 61 sk.* og da 4T44 rundt regnet er dobbelt så stor, må også dette oplag have været på 500. Af afregningen fra foråret 1845 fremgår det, at Philipsen dagen før udgivelsen fik leveret 300 eksemplarer til sin boglade. Af samme afregning fremgår det, at Philipsen samtidig købte disse 300 eksemplarer for 200 rd. mod en rabat på 25% af salgsværdien.* Det indbragte SK et kontant beløb på 150 rd. efter rabat og en nettofortjeneste på ca. 63 rd. Afregningen oplyser endvidere, at Philipsen i jan. 1845 kun havde solgt 94 af de 300 eksemplarer. Ikke desto mindre købte han i maj 1845 de resterende 200 eksemplarer, der lå på lager hos Bianco Luno. I foråret 1845 havde Philipsen altså 406 eksemplarer af 4T44 liggende i sin boglade.* Salget af restoplaget i maj 1845 indgik i et samlet salg af restoplagene af alle seks hæfter med opbyggelige taler fra 1843 og 1844. For dette salg modtog SK »Valuta«,* dvs. et samlet, rundt beløb;* derfor kan der ikke siges noget om, hvor meget det enkelte hæfte indbragte.*

Efter at P.G. Philipsen i maj 1845 havde opkøbt restoplagene af alle seks hæfter, herunder også af 4T44, udgav han dem samlet under titlen *Atten opbyggelige Taler*. Da *Atten opbyggelige Taler* var udsolgt, og dermed også *To opbyggelige Taler* fra 1843, samlede han de resterende fem hæfter, herunder 4T44, og udgav dem i 1852 som *Sexten opbyggelige Taler*. I 1852-53 blev *Atten opbyggelige Taler* oversat til svensk af præsten og forfatteren, cand.theol. Th. Wensjoe under titlen *Aderton Uppbyggeliga Tal af S. Kierkegaard*. Det fremgår ikke, om SK har haft oversættelsen til godkendelse, men ved hans død stod der et eksemplar af *Aderton Uppbyggeliga Tal* i hans bogsamling.*